EB Akademi

EKYS Maarif Modeli

Konu Anlatımı · EKYS 2027

www.evrakburada.com/maarif-modeli-konu-anlatimi

evrakburada.com

1 Modele Genel Bakış ve Programların Temel Yaklaşımı

"Köklerden Geleceğe" Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM); **öğretim programlarının temel yaklaşımı**, **öğrenci profili**, **Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi** ve **Beceriler Çerçevesi** bileşenlerinin bir araya geldiği, **bütüncül eğitim yaklaşımını** temel alan sistematik bir eğitim modelidir.

Temel yaklaşımın ana fikirleri

- Eğitim anlayışı **adalet, hikmet, merhamet, doğruluk, çalışkanlık ve faydalı olma** gibi değerlere dayanır.
- Eğitim herkes için **temel bir hak** ve aynı zamanda **toplumsal bir ödevdir**; fırsat eşitliği ve adil öğrenme süreçleri vurgulanır.
- **Bilgi ile sorumluluk bir bütündür**; insanın kendine ve çevresine karşı görev bilinci esastır.
- **Türkçe**, düşünce üretmenin ve kültür aktarımının temel aracıdır.
- Disiplinler **arası**, disiplinler **üstü** ve disiplinler **ötesi** yaklaşımlar kullanılır.
- Programlar **esnek, sade, güncellenebilir** ve millî-manevi değerlere bağlıdır.
- Hedeflenen insan: **akl-ı selim, kalb-i selim, zevk-i selim** sahibi; madde-mana, akıl-duygu, birey-toplum dengesini kurmuş birey.

Programların genel amaçları

Dayanak

Programlar **1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu**'ndaki genel amaç ve temel ilkelere göre hazırlanmıştır. **Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi** esas alınır.

Bütünlük

Okul öncesinden ortaöğretimin sonuna kadar eğitim, birbirini tamamlayan **tek bir bütün** olarak planlanır; öğrenci hayata, yükseköğretime ve mesleğe hazırlanır.

Rehber metin

Programlar ders kitapları, ölçme-değerlendirme, rehberlik, öğretmen gelişimi ve öğrenme ortamları için yol göstericidir. Bütün süreçlerde **TYMM Ortak Metni** temel alınır.

Bileşen	Ne anlatır?
Öğrenme Çıktıları Çerçevesi	Kavramsal beceriler, alan becerileri, eğilimler, öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi
Programlar Arası Bileşenler	Sosyal-duygusal öğrenme becerileri · Erdem-Değer-Eylem · Sistem düşüncesi ve okuryazarlık
Ölçme ve Değerlendirme	Süreç değerlendirme, öğretimsel değerlendirme, öğrenme kanıtları
Öğrenme Yaşantıları	Yaşantı, bağlam, proje temelli; sorgulamaya dayalı; iş birlikli öğrenme
Farklılaştırılmış Öğretim	Zenginleştirme ve destekleme
Okul Temelli Planlama · Program Dışı Etkinlikler · Öğretmen Yansıtmaları	Esneklik, okul dışı gelişim ve öğretmenin kendi uygulamasını değerlendirmesi

evrakburada.com

2 Öğrenci Profili: Yetkin ve Erdemli İnsan

Nihai hedef: yetkin ve erdemli insan. **Yetkinlik** belli bir alanda gerekli bilgi ve becerilere sahip olmak; **erdem** ruhsal olgunluk, yani ahlaken övülen meziyetlerdir. Bilgi ile erdem birleştiğinde **bilge** insan ortaya çıkar.

Model insanı **ruh ve bedenden oluşan** bütüncül bir varlık olarak görür. Öğrenci profili dört kavrama dayanır:

Ontolojik bütünlük — insana bakış

Ruh ve beden bütünlüğü. Beden sağlığı beslenme, uyku, egzersiz ve bağımlılıktan kaçınmaya; ruh sağlığı sorumluluk, irade, disiplin, ahlak, inanç, vatanseverlik, merhamete dayanır. Bütünlüğün koşulu **kendini yönetme**; bu da **akıl ve vicdanın birlikte** hareket etmesiyle olur.

Epistemolojik bütünlük — bilgiye bakış

Bilgi ve bilgelik. Çok yönlü düşünme; merak, eleştirel düşünme, problem çözme. Bilgi yalnız edinilmez; ahlaki kararlar ve gerçek yaşam problemleri için kullanılır. **Bilgi + erdem = bilgelik**.

Zamansal bütünlük — eğitim sürecine bakış

Geçmişten geleceğe. Eğitim geçmiş, bugün ve geleceği kapsar; öğrenci tarihsel ve kültürel mirasıyla bağ kurar, ortak geçmiş bilinci kimliğini güçlendirir.

Aksiyolojik olgunluk — değerlere bakış

Ahlaki bilinç ve estetik duyarlılık. Değerleri anlama, değerlendirme ve yaşama; güzeli fark etme ve davranışa yansıtma.

Ezber kutusu: İnsana bakış → **ontolojik** · bilgiye bakış → **epistemolojik** · eğitim sürecine bakış → **zamansal** · değerlere bakış → **aksiyolojik**.

On profil özelliği

Öğrenci profili **iki bütünlük alanı** altında **on profil özelliğine** ayrılır:

Profil özelliği	Örnek bileşenler
Ahlaklı	Adil, güvenilir, dürüst, saygılı, başkalarının haklarına saygı duyan
Bilge	İlme ulaşan, bilgisini paylaşan, belagat sahibi, bağımsız ve özgür düşünen
Cesaretli	Yiğit ve mert, risk ve inisiyatif alan, girişimci, sorumluluk alan
Estetik	Güzelliğe duyarlı, zarif, ölçülü, seçici, sanatsal yeteneğini kullanan
İradeli	Kararlı, tutarlı, ilkeli, kendine güvenen, öfkesini kontrol eden
Merhametli	Şefkatli, affedici, iyiliksever, yardımsever, paylaşımcı
Sağlıklı	Sağlıklı beslenen, düzenli uyuyan, spor yapan, bağımlılıktan kaçınan, manevi sağlığını koruyan
Sorgulayıcı	Meraklı, araştırmacı, eleştirel düşünen, problem çözen
Üretken	Hayal ve hedefleri olan, çalışkan, azimli, iş birliği yapan, yaratıcı
Vatansever	Bayrağını seven, Türkçeye sahip çıkan, ülke çıkarlarını üstün tutan, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını bilen

evrakburada.com

3 Bütüncül Eğitim Yaklaşımı ve Model Tasarımı

Bütüncül eğitim: İnsan **zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel ve ahlaki** yönleriyle bir bütündür; bütüncül eğitim bu çok yönlü gelişimi destekler. TYMM, bütüncül eğitimin **somut bir uygulamasıdır**.

Modelin hedefleri

Fıtratı korumak · karakteri olgunlaştırmak · şahsiyet bütünlüğü sağlamak · potansiyeli açığa çıkarmak · **akıl ve ahlak uyumunu** tesis etmek.

Öğrenme süreci

Hak temelli, gelişim odaklı; esnek, özgür ve bireysel farklılıklara saygılı.

Destekleyen unsurlar

Öğretim programları · projeler ve tematik programlar · sosyal etkinlikler · dijital ekosistem · öğretmen gelişimi.

Beceriler, değerler ve eğilimler arasındaki ilişki

Kavramsal beceriler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, değerler, okuryazarlık becerileri ve eğilimler; **anlam–ilişki–özellik–işlev** temelinde **örgüsel (ilişkisel)** bir yapıda sınıflandırılmıştır. Her beceri diğerleriyle ilişkili ve döngüsel çalışır.

- Yapılandırma, özetleme, tahmin etme ve değerlendirme → **problem çözme** becerisinin süreç bileşenleridir.
- Çözümleme, yorumlama ve çıkarım yapma → **matematiksel muhakeme** alan becerisinde yer alır.
- "Eleştirel düşünme" bir yerde **beceri**, başka yerde **eğilim** (eleştirel bakma) olarak işlev görür; "sorumluluk" bir yerde **eğilim**, başka yerde **değer**dir.

Program geliştirme tasarımı ilişkisel ve döngüsel bir yapıdadır: Programın temel yaklaşımı → öğrenme çıktıları → öğrenme kanıtları (ölçme-değerlendirme) → öğrenme-öğretme yaşantıları (temel kabuller, ön değerlendirme, köprü kurma, uygulamalar) → farklılaştırma → öğretmen yansıtmaları; bunların hepsini **eğilimler** ve **programlar arası bileşenler** destekler.

Öğretmen yansıtmaları

Öğretmen; yorumlama, akıl yürütme, değerlendirme ve eleştirel düşünme becerilerini kullanarak kendi uygulamasını değerlendirir, güçlü yönlerini ve gelişmeye açık alanlarını belirler, **gelecekteki uygulamaları iyileştirir**. Öğretmen modelin dinamik yapısına katkı veren bir **rehberdir**.

4 Kavramsal Beceriler (KB1 · KB2 · KB3)

Kavramsal beceri: karmaşık süreçleri, düşünmeyi ve bunu eyleme dönüştürmeyi ifade eden genel kavram. Üç boyutu vardır ve aralarında **hiyerarşik bir "önce-sonra" ilişkisi yoktur**; birlikte işlerler.

evrakburada.com

KB1 — Temel Beceriler

Karmaşık düşünme gerektirmeyen, **doğrudan gözlemlenebilen** eylemler: saymak, okumak, yazmak, çizmek, bulmak, seçmek, belirlemek, ölçmek, sunmak, kaydetmek...

KB2 — Bütünleşik Beceriler (20)

Süreç modellemesi yapılabilen, birden fazla bilişsel adım içeren beceriler. Her birinin **süreç bileşenleri** (SB) tanımlıdır.

KB3 — Üst Düzey Düşünme Becerileri (3)

Bütünleşik becerilerin birleşiminden oluşan, çok boyutlu zihinsel süreçler: **karar verme, problem çözme, eleştirel düşünme**.

20 bütünleşik beceri (KB2)

Kod	Beceri	Kod	Beceri
KB2.1	Çelişki giderme	KB2.11	Gözleme dayalı tahmin etme
KB2.2	Gözlemleme	KB2.12	Mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme
KB2.3	Özetleme	KB2.13	Yapılandırma
KB2.4	Çözümleme	KB2.14	Yorumlama
KB2.5	Sınıflandırma	KB2.15	Yansıtma
KB2.6	Bilgi toplama	KB2.16	Muhakeme (akıl yürütme)
KB2.7	Karşılaştırma	KB2.17	Değerlendirme
KB2.8	Sorgulama	KB2.18	Tartışma
KB2.9	Genelleme	KB2.19	Mantıksal denetleme
KB2.10	Çıkarım yapma	KB2.20	Sentezleme

Süreç bileşenlerinden örnekler

Çözümleme (KB2.4)

Bütünü parçalarına ayırıp ilişkileri belirleme: ① parçaları belirlemek ② parçalar arasındaki ilişkileri belirlemek.

Sınıflandırma (KB2.5)

① değişken/ölçüt belirlemek ② ayrıştırmak/bölmek ③ tasnif etmek ④ etiketlemek.

Sorgulama (KB2.8)

① merak ettiği konuyu tanımlamak ② soru sormak ③ bilgi toplamak ④ doğruluğu değerlendirmek ⑤ çıkarım yapmak.

Gözlemleme (KB2.2)

① amaç-ölçüt belirlemek ② uygun araçla veri toplamak ③ verileri sınıflandırıp kaydetmek.

Çelişki giderme (KB2.1)

① çelişkinin yerini belirlemek ② olası yolları araştırmak ③ uygun yolu seçip harekete geçmek ④ çözümü değerlendirmek.

Karşılaştırma (KB2.7)

① özellikleri belirlemek ② benzerlikleri listelemek ③ farklılıkları listelemek.

evrakburada.com

Fiziksel beceriler

Kol, bacak, gövde ve kas gruplarının **doğru, dengeli ve tutarlı** hareketleridir; **beyin–sinir sistemi–kas** koordinasyonu gerektirir. Yalnız bedensel değil zihinsel, duygusal ve sosyal boyutları da vardır. Bireye **yaşam boyu hareket etme isteği, güveni ve yeterliği** kazandırır. Deney yapma, harita okuma, konuşma, yazma gibi beceriler de hem bedensel koordinasyon hem zihinsel süreç içerir; fiziksel beceriler diğer beceri setlerinden **bağımsız değildir**.

5 Eğilimler (E1 · E2 · E3)

Eğilim: bireyin bilgi, beceri ve tutumlarını yönlendiren zihinsel ve duygusal örüntüdür; kısaca bir eylemi gerçekleştirme **isteği ve farkındalığı**. Doğuştan gelen **mizaç** ile çevreyle şekillenen **karakterin** etkileşimi kişiliği, kişilik de eğilimleri belirler. Eğilimler **öğrenilebilir ve geliştirilebilir**.

Rolü: Eğilimler becerilerin **eyleme dönüşmesini tetikler**, becerinin niteliğini artırır, değerleri besler. Modeldeki bilgi görselinde eğilimler "**becerilerin destekleyicisi**" olarak konumlanır. Her ünitede hangi eğilimin geliştirileceği, ilgili beceriyle kurulan ilişkiye göre belirlenir; öğrenme ortamı eğilimleri **gözlemlenebilir** kılacak biçimde düzenlenir.

E1 · Benlik Eğilimleri (6)

Kişinin içsel özelliklerini becerilerine yansıtması.
E1.1 **Merak** · E1.2 **Bağımsızlık** · E1.3 **Azim ve kararlılık** · E1.4 **Kendine inanma (öz yeterlilik)** · E1.5 **Kendine güvenme (öz güven)** · E1.6 **Seçicilik**

E2 · Sosyal Eğilimler (5)

İçsel özelliklerin sosyal çevredeki davranışlara yansıması.
E2.1 **Empati** · E2.2 **Sorumluluk** · E2.3 **Girişkenlik** · E2.4 **Güven** · E2.5 **Oyunseverlik**

E3 · Entelektüel Eğilimler (10)

Zihinsel ve düşünsel birikimin becerilere yansıması.
E3.1 **Muhakeme** · E3.2 **Odaklanma** · E3.3 **Yaratıcılık** · E3.4 **Gerçeği arama** · E3.5 **Açık fikirlilik** · E3.6 **Analitiklik** · E3.7 **Sistematiklik** · E3.8 **Soru sorma** · E3.9 **Şüphe duyma** · E3.10 **Eleştirel bakma**

Sayı ezberi: 6 – 5 – 10 = 21 eğilim. Benlik eğilimleri **içsel gücü**, sosyal eğilimler **toplumsal uyumu**, entelektüel eğilimler **düşünsel derinliği** temsil eder. Dikkat: **Merak** benlik, **empati** ve **sorumluluk** sosyal, **muhakeme** entelektüel eğilimdir.

Karıştırılan ikililer	Doğrusu
Kendine inanma — kendine güvenme	Kendine inanma = **öz yeterlilik** (bir işi başarabileceğine inanma); kendine güvenme = **öz güven**
Muhakeme — eğilim mi beceri mi?	E3.1 muhakeme **eğilim**; KB2.16 muhakeme (akıl yürütme) **bütünleşik beceri**
Eleştirel bakma — eleştirel düşünme	Eleştirel bakma **eğilim** (E3.10); eleştirel düşünme **üst düzey beceri** (KB3.3)
Sorumluluk	Sosyal **eğilim** (E2.2) ve aynı zamanda Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde **çatı değer** (D16)

evrakburada.com

6 Alan Becerileri

Alan becerileri, kavramsal becerileri ve/veya alana özgü bütünleşik becerileri kapsar; **bağlama dayalı bilgi kümeleriyle** birlikte düşünülür. Her biri ardışık olmayan, çok boyutlu süreç bileşenleriyle modellenir ve ölçme-değerlendirmeye doğrudan girdi sağlar.

Alan	Kısaltma	Beceriler
Türkçe	TAB	**Anlama:** dinleme/izleme, okuma · **Anlatma:** konuşma, yazma (anlama-anlatma bütünlüğü)
Matematik	MAB	**5:** matematiksel muhakeme, matematiksel problem çözme, matematiksel temsil, veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme, matematiksel araç ve teknoloji ile çalışma
Fen Bilimleri	FBAB	**13:** bilimsel gözlem, sınıflandırma, bilimsel gözleme dayalı tahmin, bilimsel veriye dayalı tahmin, operasyonel tanımlama, hipotez oluşturma, deney yapma, bilimsel çıkarım, bilimsel model oluşturma, tümevarımsal ve tümdengelimsel akıl yürütme, kanıt kullanma, bilimsel sorgulama
Sosyal Bilimler	SBAB	**17:** zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, girişimcilik, mekânsal düşünme, coğrafi sorgulama, coğrafi gözlem ve saha çalışması, harita, tablo-grafik-diyagram, mantıksal muhakeme, felsefi sorgulama, felsefi muhakeme, felsefi düşünce ortaya koyma, eleştirel sosyolojik düşünme, tarihsel sorun analizi ve karar verme
Sanat	SAB	**13:** görsel sanatlarda 5 (sanatsal algılama, görsel mesajı okuma, sanat eserini inceleme, sanatsal üretim, sanatsal tasarım) + müzikte 8 (işitme, okuma, yazma, dinleme, söyleme, çalma, yaratıcılık, hareket)
Beden Eğitimi, Oyun ve Spor	BEOSAB	**10:** hareketi sergileme, hareket kavramlarını uygulama, taktik ve strateji, fiziksel aktiviteye katılma, ritmik hareket, fiziksel uygunluk, eşle/grupla hareket, adil oyun, takım/grup liderliği, güvenli ortam oluşturma
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	BTYAB	**6:** bilişim teknolojilerini kullanma, bilgi işlemsel düşünme, yazılım geliştirme, dijital ürün geliştirme, veri yönetimi, dijital güvenlik önlemleri alma
Tasarım	TSMAB	**4:** tasarım ürünü oluşturma, benzetişim/benzetim, çoklu ortam sunum, doğa ve canlıları tasarımla ilişkilendirme (esinlenme)
Din Eğitimi ve Öğretimi	DAB	**8:** temel kaynakları kullanma, dinî kaynakları tetkik, tahkik, tefekkür, dinî delillere başvurma, tatbik, tilavet, hitabet ve mesleki uygulama
Yabancı Dil	YDAB + YDDB	**Alımlayıcı:** dinleme/izleme-anlamlandırma, okuma-anlamlandırma · **Üretici:** konuşma-anlatma, yazma-anlatma · **Destekleyici:** dil bilgisi, sözcük, sesletim seçme-kullanma

Sayı ezberi: Matematik **5** · Fen **13** · Sosyal **17** · Sanat **13** · Beden eğitimi **10** · Bilişim **6** · Tasarım **4** · Din **8**. Matematiksel muhakemenin süreç zinciri: çözümleme → yorumlama → çıkarım yapma → doğrulama/ispat.

evrakburada.com

7 Öğrenme Çıktıları ve İçerik Çerçevesi

Formül: Bilgi kümesi (ünite/tema/öğrenme alanı içeriği) + **alan becerisi veya kavramsal beceri** = **öğrenme çıktısı**. Modelde ders hedefleri "öğrenme çıktısı" olarak yazılır.

Öğrenme çıktısı yazım ilkeleri

- İlgili becerinin **süreç bileşenleri referans alınır**; ekleme ya da çıkarma yapılmaz, yalnız alana özgü uyarlama yapılabilir.
- **Temel becerilerle** (KB1) yazılan çıktılara süreç bileşeni eklenmez.
- Temel eğitimde (okul öncesi–ilkokul–ortaokul) bir süreç bileşeni çıktıya dönüştürülecekse ona karşılık gelen **temel beceri** seçilir.
- Çıktılar süreç temelli, **gözlenebilir ve ölçülebilir** eylemlerle yazılır; dikey ve yatay hizada tutarlılık (düzeye uygunluk, ön koşulluluk, karmaşıklık) korunur.
- Bu kurgu birden çok bütünleşik beceriyi aynı anda işletir ve üst düzey düşünmeyi destekler.

İçerik çerçevesi

"Öğrenci ne bilmeli?" sorusunun yanıtıdır: bir **katalog değil**, sağlam, geçerli ve dayanıklı bilgi. **Yatay boyut** farklı konu alanları arasındaki ilişkileri, **dikey boyut** aynı alanın sınıf düzeyine göre derinleşmesini gösterir. Doğrusal sıra yerine **ön koşul ilişkileriyle** esnek ve derinleşen bir örgü kurulur.

Disipline özgü bilgi
Anahtar kavram, ilke ve semboller; diğer bilgi türlerine sağlam zemin.

Disiplinler arası bilgi
Konu ve kavramların disiplinler arasında ilişkilendirilmesi (transfer).

Epistemik bilgi
"Uzmanlar nasıl düşünür, nasıl çalışır?" — alanın bilgi üretme biçimi.

İşlemsel bilgi
"Nasıl yapılır?" adımları; bir kısmı alana özgü, bir kısmı disiplinler üstü.

Bilgi–beceri etkileşimi: Bilgi beceri kazanımının temelidir; beceri ise bilgiye erişimin ve yeni bilgi üretiminin aracıdır. Aynı beceri farklı konularla, aynı konu farklı becerilerle işlenebilir.

Disiplinler arası ve beceriler arası ilişkiler

İlişkilendirme **yapay değil, anlamlı ve doğal** olmalıdır; önceki ve sonraki konularla süreklilik sağlanır. Beceriler arası ilişkilendirmede öğrenme çıktısında geçmeyen ama süreçte destekleyici rol oynayan kavramsal beceriler de işe koşulur; bu da **üst düzey düşünme** becerilerini geliştirir.

8 Programlar Arası Bileşenler ve Sosyal-Duygusal Öğrenme

Programlar arası bileşenler öğretim programlarının **tamamlayıcısıdır**; eğitimin örtük hedeflerini yansıtır ve okul öncesinden lise sonuna kadar **sarmal ve bütüncül** biçimde, yalnız bir derste değil bütün süreçte geliştirilir. Üç bileşen vardır: ① **Sosyal-duygusal öğrenme becerileri** ② **Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi** ③ **Sistem düşüncesi ve okuryazarlık becerileri**.

evrakburada.com

Sosyal-duygusal öğrenme becerileri programlarda **ayrı bir içerik değil**, bütün öğretim sürecine **nüfuz eden** bir yapıdır. Yaşantılar yoluyla öğrenilir, öğretilebilir ve değişebilir; öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli sürece birlikte katılır.

SDB1 · Benlik Becerileri

Kişinin kendi kaynaklarını tanıma, geliştirme ve kullanma.
SDB1.1 **Kendini tanıma** (öz farkındalık)
SDB1.2 **Kendini düzenleme** (öz düzenleme)
SDB1.3 **Kendine uyarlama** (öz yansıtma)

SDB2 · Sosyal Yaşam Becerileri

Toplumsal hayatta etkin ve uyumlu olma.
SDB2.1 **İletişim**
SDB2.2 **İş birliği**
SDB2.3 **Sosyal farkındalık**

SDB3 · Ortak/Birleşik Beceriler

Benlik ve sosyal becerilerin kesişimi.
SDB3.1 **Uyum**
SDB3.2 **Esneklik**
SDB3.3 **Sorumlu karar verme**

Ezber: 3 × 3 = 9 sosyal-duygusal beceri. "**Sorumlu karar verme**" ortak/birleşik beceridir (SDB3.3); üst düzey düşünme becerisi olan "**karar verme**" (KB3.1) ile karıştırmayın.

9 Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi

Değer, insanın duygu, düşünce ve davranışlarını yönlendiren bir **ahlaki pusuladır**. Çerçeve kişiyi **eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana**, oradan da "**Huzurlu Aile ve Toplum**" ile "**Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan**" hedefine ulaştırmayı amaçlar.

Unsur	Tanım	İşlev
Erdem	Eğitimin hedeflediği güçlü kişilik özellikleri	Nihai amaç
Değer	Duygu, düşünce ve davranışı biçimlendiren ölçüt	Erdeme giden yol
Eylem	Değerin yaşamdaki somut yansıması	Değerin görünür hâli

Değerler millî ve manevi köklere dayanır, evrensel boyutu da korunur. Değerler beceri ve içerikten **ayrı değil, kaynaşık** biçimde işlenir; öğrencinin gelişimine göre **birikimli** desteklenir (hiyerarşik değil, yatay-dikey bütünlükte).

20 değer ve alanları

Çatı değerler (3)

Saygı · Sorumluluk · Adalet — diğer bütün değerlerle yoğun kesişim noktası olanlar.

Kişisel hayat alanı (6)

Çalışkanlık · mahremiyet · mütevazılık · sabır · sağlıklı yaşam · tasarruf → **Huzurlu İnsan**

Aile ve sosyal çevre alanı (7)

Aile bütünlüğü · dostluk · dürüstlük · özgürlük · sevgi · vatanseverlik · yardımseverlik → **Huzurlu Aile ve Toplum**

Fiziksel çevre alanı (4)

Duyarlılık · estetik · merhamet · temizlik → **Yaşanabilir Çevre**

evrakburada.com

Kodlar alfabetiktir: D1 Adalet · D2 Aile bütünlüğü · D3 Çalışkanlık · D4 Dostluk · D5 Duyarlılık · D6 Dürüstlük · D7 Estetik · D8 Mahremiyet · D9 Merhamet · D10 Mütevazılık · D11 Özgürlük · D12 Sabır · D13 Sağlıklı yaşam · D14 Saygı · D15 Sevgi · D16 Sorumluluk · D17 Tasarruf · D18 Temizlik · D19 Vatanseverlik · D20 Yardımseverlik. **3 + 6 + 7 + 4 = 20.**

Her değerin altında **eğilim/davranış göstergeleri** vardır. Örnek: Adalet (D1) → "hak ve özgürlüklerini bilen", "hakkaniyetli", "ölçülü ve dengeli", "liyakate önem veren" göstergeleri; "adalet ve merhamet arasındaki dengeyi sağlar", "adalet ve eşitlik kavramlarını ayırt eder" gibi davranışlar.

10 Sistem Düşüncesi ve Okuryazarlık Becerileri

Okuryazarlık, bilgi çağında bilgiye ulaşma, anlamlandırma ve yönetme becerisidir; **sistem düşüncesi** ise karmaşıklığı anlama, ilişkileri görme ve düzeni kavrama sürecidir. TYMM okuryazarlığı sistem düşüncesiyle **bütünleşik** ele alır. Okuryazarlık bütün derslerde, öğrenme çıktılarında **örtük** biçimde, okul öncesinden lise sonuna **sarmal** yapıda kazandırılır.

Sistem düşüncesinin aşamaları

① Sistemin farkında olma ② parçaları tanıma ③ parçalar arası ilişkileri belirleme ④ sistemin amacını ve işlevini anlama.

Sistem okuryazarlığı bütünleşik becerileri

Sistemin parçalarını belirleme · sistemi ve bileşenlerini çözümleme/yapılandırma · sistem davranışını tahmin edecek araçları oluşturma-seçme-kullanma · sistemdeki problemleri çözme ve sürdürülebilir çözümleri eyleme dönüştürme.

9 okuryazarlık türü

Kod	Tür	Örnek süreç bileşeni
OB1	Bilgi okuryazarlığı	Bilgi ihtiyacını fark etme → toplama → özetleme → sentezleme → kullanarak eleştirel düşünme
OB2	Dijital okuryazarlık	Dijital bilgiye ulaşma, fikrî mülkiyete uygun davranma, e-güvenlik önlemleri alma
OB3	Finansal okuryazarlık	Geliri anlama, para yönetimi, bilinçli harcama ve borçlanma, tasarruf ve yatırım
OB4	Görsel okuryazarlık	Görseli anlama, yorumlama, görsel iletişim uygulaması oluşturma
OB5	Kültür okuryazarlığı	Kültürü kavrama, kültürel etkileşim, kültürü sürdürme
OB6	Vatandaşlık okuryazarlığı	Vatandaşlığı anlama, hak ve sorumlulukları sorgulama, hak arama
OB7	Veri okuryazarlığı	Soru sorma, veri oluşturma, düzenleme, görselleştirme, örüntü analizi
OB8	Sürdürülebilirlik okuryazarlığı	Sürdürülebilir kalkınmayı anlama, sürdürülebilir olmayan sistemlerin problemlerini çözme
OB9	Sanat okuryazarlığı	Sanat türlerini anlama, eser inceleme, sanatsal pratik geliştirme

evrakburada.com

Üç gelişim düzeyi (sarmal): ① **Farkındalık** — temel bilgi, terim, kavramı tanımlama, anlama, duyarlılık gösterme ② **İşlevsellik** — bunlar arasındaki bütüncül ilişkiyi fark etme ③ **Eylemsellik** — edinilen bilgiyle eyleme geçme. Süreç farkındalıkla başlar, eylemsellikle tamamlanması beklenir; bazen işlevsellikte kalıp daha geniş bir farkındalığa dönüşerek sürebilir.

11 Öğrenme Kanıtları ve Öğrenme-Öğretme Yaşantıları

Ölçme ve değerlendirme (öğrenme kanıtları)

Ölçme-değerlendirme öğretimin hem **parçası** hem **tamamlayıcısıdır**. Problem çözmeye dayalı; **durum, süreç ve sonuç temelli**, çok boyutlu bir yaklaşım benimsenir: **süreç değerlendirme · öğretimsel değerlendirme · öğrenme kanıtları**. Nihai ilke: **değerlendirme, öğrenmeyi geliştirme aracıdır**.

- Süreç **sürekli, biçimlendirici (geliştirici) ve beceri odaklıdır**; **geri bildirim** değerlendirmenin en önemli bileşenidir ve çift yönlüdür.
- Ölçme araçları öğrenme çıktılarının **süreç bileşenlerini** yoklayacak biçimde aşamalı tasarlanır.
- **Her ünite/tema/öğrenme alanında en az bir performans görevi** bulunur; görevler gerçek yaşamla ilişkili, anlamlı, ilgi çekici, esnek ve bireyselleştirilebilir olmalıdır.
- **Öğrenme kanıtları:** portfolyo, ödev, proje, performans görevi, sunum, kontrol listesi, gözlem formu, öz/akran değerlendirme, yansıtma yazıları, dijital görevler.
- Öz değerlendirme için öğrenci hedeflenen çıktıları ve **ölçütleri** bilmelidir. Raporlar adil, açık, anlaşılır olur; güçlü-zayıf yönler ve **gelişim önerileri** içerir.

Öğrenme-öğretme yaşantılarının bileşenleri

① Temel kabuller

Ünite/temada öğrencinin **önceden bildiği varsayılan** bilgi, kavram, ilke, genelleme ya da teoremler.

② Ön değerlendirme süreci

Temel kabullere sahip olunup olunmadığını, öğrencinin **ilgi, ihtiyaç ve hazırbulunuşluğunu** belirler; fiziksel ortam, motivasyon, zihinsel hazırlık ve öğrencinin kendi hedefini belirlemesini içerir.

③ Köprü kurma

Ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurma; benzetme, metafor, somut örnek, günlük yaşamla ilişkilendirme, akran paylaşımı.

④ Öğrenme-öğretme uygulamaları

Öğrenci merkezli; öğretmen **rehber ve tasarımcı**, öğrenci aktif ve yansıtıcı katılımcı. Yaparak-yaşayarak öğrenme ve yaptığı üzerine düşünme.

⑤ Farklılaştırma

Zenginleştirme ve destekleme uygulamaları.

⑥ Öğretmen yansıtmaları

Öğretmenin kendi uygulamasını değerlendirip iyileştirmesi.

evrakburada.com

Beş temel öğrenme yaklaşımı

Yaklaşım	Öz
Yaşantı temelli öğrenme	Deneyimin kavramsallaştırılıp dönüştürülmesi; döngüsel, öğrenci kendine uygun aşamadan başlayabilir
Bağlam temelli öğrenme	Gerçek yaşam senaryoları ve örnek olaylar üzerinden anlam kurma; doğal olarak disiplinler arası
Proje temelli öğrenme	Ön bilgileri sentezleyerek ürün oluşturma; bilimsel araştırma basamakları
Sorgulamaya dayalı öğrenme	Süreç bir **soruyla** başlar; araştırma-değerlendirme-sunum döngüsü
İş birlikli öğrenme	Küçük takımlar, ortak amaç, karşılıklı öğrenme ve roller

Öğrenme ortamları: geleneksel fiziksel (sınıf, laboratuvar, kütüphane, atölye) · çevrim içi · sosyal (kulüp, topluluk) · açık alan/sınıf dışı (müze, doğa, bilim merkezi) · VR/AR tabanlı.

12 Farklılaştırma, Okul Temelli Planlama ve Program Dışı Etkinlikler

Farklılaştırılmış öğretim: öğretmen **içeriği** (ne öğretilecek), **süreci** (nasıl öğretilecek) ve **ürünü** (öğrenilen nasıl gösterilecek) öğrencinin hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme profiline göre uyarlar. Amaç her öğrenciye ayrı plan değil, **sınıf genelinde çeşitlendirilmiş öğrenme yolları** sunmaktır. Model "**yarıştıran ve ayrıştıran değil**, bireysel farklılıklara duyarlı nitelikli çeşitlilik" ister.

İlkeler: esneklik (zaman, yer, materyal, gruplama) · bireysel farklılıklara saygı · değişime açıklık · bireysel ve grup beklentileri arasında denge · herkesin kendi hızında ilerlemesi · sürekli ve biçimlendirici (tanısal) değerlendirme · **esnek gruplama**.

Zenginleştirme
Öğrenme potansiyeli yüksek, akranlarına göre **ileri düzeydeki** öğrenciler için; öğrenmeyi **derinleştirir ve genişletir**. Programın ötesine geçilir, içerik daha karmaşık ve özgün hâle gelir, öğrenci anlamlı bir ürün/proje ortaya koyar.

Destekleme
Daha fazla **zaman, tekrar ya da rehberliğe** ihtiyaç duyan öğrenciler için uyarlama. Bu **yetersizlik anlamına gelmez**. Süreç adım adım yapılandırılır, dikkat dağıtıcılar azaltılır, öz farkındalık-öz düzenleme-öz yansıtma desteklenir, öz güven güçlendirilir.

Okul temelli planlama

Zümre öğretmenler kurulunun ders kapsamında kararlaştırdığı araştırma-gözlem, sosyal etkinlik, proje, yerel çalışma, okuma etkinlikleri gibi çalışmalara **ayrılan süredir**. Öğretmene **özerklik ve esneklik** tanır, programların tamamlayıcısıdır. Süre, programlardaki ünite/tema **süre tablolarında** belirtilir ve **yıllık planlarda** gösterilir. 1739 sayılı Kanun'un genel amaçları ve temel ilkeleri dikkate alınır. Süreç: ihtiyaç belirleme → uygun faaliyet → uygulama → **etki değerlendirmesi**.

Program dışı etkinlikler

Öğrencinin zihinsel, sosyal-duygusal, fiziksel ve ahlaki gelişimini destekler; öğrenilen becerilerin gerçek yaşamda uygulanmasını sağlar. Modelde iki boyutu vardır:

evrakburada.com

Sosyal Sorumluluk Programı

Eğitim, kültür, spor, sağlık, sosyal hizmet, çevre koruma, afet ve acil durum gibi alanlarda proje üretme; sosyal girişimcilik, empati, dayanışma; "öğrenerek topluma katkı sunan birey".

Hayat Boyu Öğrenme ve Kariyer Deneyimleri

Öğrenmenin okulla bitmemesi: **öğrenen birey → öğrenen toplum → bilgi toplumu**. İçsel motivasyon, öğrenme sorumluluğunun bireyde olması, liderlik, inisiyatif, kariyer gelişimi, öğrenmeyi öğrenme.

Bilim/Teknoloji/Çevre bileşeni: öğrencinin bilim ve teknolojinin yalnız **tüketicisi değil, üreticisi ve yöneticisi** olması (bilim-teknoloji-mühendislik-matematik, toplum, çevre).

evrakburada.com

★ Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli — Sınavda En Vurucu Noktalar

Son tekrar listesi

1. Slogan **“Köklerden Geleceğe”**; bileşenler: **programların temel yaklaşımı, öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, Beceriler Çerçevesi**; model **bütüncül eğitim**in somut uygulamasıdır.
2. Temel yaklaşım: eğitim **hem hak hem toplumsal ödev** · bilgi ile sorumluluk bir bütün · **Türkçe** düşüncenin ve kültür aktarımının temel aracı · programlar esnek, sade, güncellenebilir · dayanak **1739** ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi.
3. Nihai hedef: **yetkin ve erdemli insan**; bilgi + erdem = **bilgelik**. Hedefler: fıtratı korumak, karakteri olgunlaştırmak, şahsiyet bütünlüğü, potansiyeli açığa çıkarmak, **akıl-ahlak uyumu**.
4. Dört kavram: insana bakış **ontolojik** (ruh-beden) · bilgiye bakış **epistemolojik** (bilgi-bilgelik) · eğitim sürecine bakış **zamansal** (geçmişten geleceğe) · değerlere bakış **aksiyolojik olgunluk** (ahlaki bilinç, estetik duyarlılık).
5. **10 profil özelliği**: ahlaklı, bilge, cesaretli, estetik, iradeli, merhametli, sağlıklı, sorgulayıcı, üretken, vatansever.
6. Öğrenme süreci **hak temelli, gelişim odaklı**; beceri-değer-eğilim ilişkisi **ilişkisel ve döngüsel** (hiyerarşik değil).
7. Kavramsal beceriler: **KB1 temel** (saymak, okumak, ölçmek…) · **KB2 bütünleşik (20)** · **KB3 üst düzey (3)**: karar verme, problem çözme, eleştirel düşünme. Boyutlar arasında önce-sonra ilişkisi **yok**.
8. Süreç bileşenleri: **sınıflandırma** ölçüt → ayrıştırma → tasnif → etiketleme · **karşılaştırma** özellik → benzerlik → farklılık · **çelişki giderme** yerini bul → yolları araştır → seç-uygula → değerlendir · **sorgulama** merak → soru → bilgi → doğruluk → çıkarım.
9. Eğilimler **6 + 5 + 10 = 21**: E1 benlik (merak, bağımsızlık, azim, kendine inanma, kendine güvenme, seçicilik) · E2 sosyal (empati, sorumluluk, girişkenlik, güven, oyunseverlik) · E3 entelektüel (muhakeme, odaklanma, yaratıcılık, gerçeği arama, açık fikirlilik, analitiklik, sistematiklik, soru sorma, şüphe duyma, eleştirel bakma).
10. Eğilim = eylemi gerçekleştirme **isteği ve farkındalığı**; öğrenilebilir; “becerilerin destekleyicisi”.
11. Öğrenme çıktısı = **bilgi kümesi + alan becerisi veya kavramsal beceri**; süreç bileşenine ekleme/çıkarma yapılmaz; KB1 çıktılarına süreç bileşeni eklenmez.
12. İçerik çerçevesi bilgi türleri: **disipline özgü** · **disiplinler arası** · **epistemik** (uzman nasıl düşünür) · **işlemsel** (nasıl yapılır).
13. Alan becerisi sayıları: Matematik **5** · Fen **13** · Sosyal **17** · Sanat **13** · Beden eğitimi **10** · Bilişim **6** · Tasarım **4** · Din **8**.
14. Programlar arası bileşenler (3): **SDÖ becerileri · Erdem-Değer-Eylem · sistem düşüncesi ve okuryazarlık**.
15. SDÖ **3 × 3 = 9**: benlik (öz farkındalık, öz düzenleme, öz yansıtma) · sosyal yaşam (iletişim, iş birliği, sosyal farkındalık) · ortak (uyum, esneklik, **sorumlu karar verme**).
16. Erdem = nihai amaç · değer = erdeme giden yol · eylem = değerin görünür hâli. **20 değer**: çatı **3** (saygı, sorumluluk, adalet) + kişisel **6** + aile-sosyal **7** + fiziksel çevre **4**.
17. Sistem düşüncesi aşamaları: sistemin farkında olma → parçaları tanıma → ilişkileri belirleme → amaç ve işlevi anlama.

Değer alanı	Değerler
Çatı (3)	Saygı · Sorumluluk · Adalet
Kişisel hayat (6) → Huzurlu İnsan	Çalışkanlık · mahremiyet · mütevazılık · sabır · sağlıklı yaşam · tasarruf
Aile ve sosyal çevre (7) → Huzurlu Aile ve Toplum	Aile bütünlüğü · dostluk · dürüstlük · özgürlük · sevgi · vatanseverlik · yardımseverlik
Fiziksel çevre (4) → Yaşanabilir Çevre	Duyarlılık · estetik · merhamet · temizlik

evrakburada.com

Karıştırılanlar / soru tuzakları

1. Kendine **inanma** = öz yeterlilik; kendine **güvenme** = öz güven.
2. Muhakeme: E3.1 **eğilim**, KB2.16 **beceri**; eleştirel bakma eğilim (E3.10), eleştirel düşünme üst düzey beceri.
3. Sorumluluk: E2.2 sosyal **eğilim** ve D16 çatı **değer**.
4. "Sorumlu karar verme" SDÖ ortak becerisidir; "karar verme" KB3 üst düzey beceridir.
5. Merhamet **fiziksel çevre**, dürüstlük **aile-sosyal** alandadır.

evrakburada.com